

VERSLAG VAN DE WATERVOGELTELLINGEN IN DE JAREN 1972 T/M 1974

L.M.J. van den Bergh en B.E. Schöffner
Rijksinstituut voor Natuurbeheer

Inleiding

Na het verslag van de midwintertelling 1972, dat in gestencilde vorm aan de medewerkers werd toegezonden, heeft geen rapportage over de tellingen meer plaatsgevonden. Dit was een gevolg van interne reorganisatie, waarbij gedurende enkele jaren geen gelegenheid bestond om de gegevens uit te werken. In deze periode verzorgden de heren W. Weyland en J.J. Smit de verzending van de telformulieren. Doordat gedurende de jaren 1972-1977 het telprogramma nog werd uitgebreid met een november- en later een maarttelling, nam de achterstand in de uitwerking langzamerhand gigantische vormen aan. Wij zijn dan ook verheugd u hierbij een samenvattend verslag over vijf tellingen te kunnen aanbieden. Er wordt naar gestreefd om de nog resterende vijf tellingen (t/m maart 1977)

zo spoedig mogelijk te laten volgen. Een woord van bijzondere dank en waardering voor allen die, ondanks het uitblijven van rapportage, toch trouw aan de tellingen bleven medewerken, is hier zeker op zijn plaats.

Omschrijving der telgebieden

De gegevens zijn zo uitgewerkt, dat ze gemakkelijk vergeleken kunnen worden met de resultaten van de tellingen uit 1972 en voorgaande jaren. Plaatselijk zijn echter kleinere of grotere veranderingen opgetreden, met name langs de grote rivieren en in het IJsselmeergebied, waar de laatste jaren door georganiseerde telgroepen wordt gewerkt. Hierdoor wordt thans van deze gebieden een veel vollediger beeld verkregen dan in het verleden het geval was.

Per telling zijn de cijfers in tabelvorm samengevat, gegroepeerd per provincie of per gebiedseenheid (bijvoorbeeld Wadden, Delta). Ook de eendenkooien zijn apart opgenomen. Een korte toelichting bij de tabellen volgt hieronder:

1. tabellen met gebieden in de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel en Gelderland zijn exclusief de resultaten van Waddenkust, IJsselmeer met randmeren, grote rivieren en eendenkooien. Het betreft vooral meren, kanalen, kleine riviertjes, vennen, stadsparken etc.

2. tabellen met gebieden in de provincies Utrecht, Noord- en Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg zijn exclusief de resultaten van IJsselmeergebied, Waddenkust, grote rivieren en eendenkooien en hebben vooral betrekking op meren en plassen, kanalen, kleine riviertjes, boezems, polders, duinplassen, vennen en stadsparken. De tellingen van Zuid-Holland betreffen het gebied benoorden de Nieuwe Waterweg. Zuid-Holland ten zuiden van de Nieuwe Waterweg, de gehele provincie Zeeland en de aan het voormalige getijdengebied grenzende delen van Noord-Brabant zijn onder "Deltagebied" samengevoegd.

3. tabellen met gegevens van grotere gebiedseenheden betreffen voor:

a) Waddengebied: alle waddeneilanden alsmede tellingen langs de Groningse-, Friese- en Noordhollandse Waddenkust. Ook de Dollard en de voormalige Lauwerszee worden tot het Waddengebied gerekend. De Waddenzee wordt onregelmatig per boot/vliegtuig geteld.

b) IJsselmeergebied: het gehele IJsselmeer met kuststroken, randmeren, Afsluitdijk en de polders O. en Z.Flevo-land en N.O. Polder.

c) Grote rivieren: de gehele Waal (Millingen - Gorinchem), Rijn - Lek (Lobith - Rotterdam), IJssel (Arnhem - Keteldiep) en de Maas van Ohe en Laak tot Heusden.

d) Deltagebied: Zuid-Holland bezuiden de Nieuwe Waterweg, Merwede vanaf Gorinchem, Biesbosch (grootste deel), de gehele provincie Zeeland en die delen van Noord-Brabant welke grenzen aan de Zuidhollandse en Zeeuwse Wateren.

e) Eendenkooien: verspreid over alle provincies m.u.v. Drenthe, Zeeland en Limburg.

De betekenis van Nederlandse gebieden voor watervogels

In 1972 werden door het I.W.R.B. normen vastgesteld welke gehanteerd kunnen worden bij de bepaling der betekenis van gebieden voor een aantal soorten watervogels. Hierbij wordt er van uitgegaan dat een gebied van internationale betekenis is wanneer daar regelmatig 1% van de populatie van een of meer vogelsoorten voorkomt. Ook wanneer in een gebied regelmatig 10.000 watervogels verblijven (eenden, ganzen en zwanen bijgeteld) is zonder meer van een internationale importantie sprake. Het lijkt nuttig om deze cijfers hier nog eens te vermelden zodat men, aan de hand van de resultaten der tellingen, een indruk van deze betekenis kan verkrijgen.

Hierbij dient te worden opgemerkt, dat de door het I.W.R.B. gegeven aantallen een benadering van de omvang der Noordwesteuropese winterpopulaties vormen en zeker geen aanspraak maken op volledigheid. De schattingen van populatiegroottes zijn gebaseerd op de resultaten van midwintertellingen in het tijdvak 1967 - 1971.

(N.B. Tijdens de "International Conference on the Conservation of wetlands and waterfowl" te Heiligenhafen, 2 - 6 december 1974, werden de aantallen voor een aantal soorten herzien.

Omdat hier de tellingen over de periode november 1972 t/m november 1974 worden behandeld worden nog de "oude" cijfers gebruikt).

	geschatte grootte der Noordwesteuropese populatie	aantal ex. dat regelmatig in een gebied van internationale betekenis aanwezig moet zijn ("1% norm")
Wilde eend	1.550.000	10.000
Wintertaling	260.000	2.500
Krakeend	9.000	100
Smient	485.000	5.000
Pijlstaart	70.000	700
Slobeend	63.000	650
Krooneend	9.000	100
Toppereend	145.000	1.500
Kuifeend	530.000	5.250
Tafeleend	235.000	2.250
Brilduiker	142.000	1.500
Grote zaagbek	80.000	750
Middelste zaagbek	40.000	400
Nonnetje	8.000	100
Bergeend	105.000	1.000
Knobbelswaan	120.000	1.200
Wilde zwaan	17.500	175
Kleine zwaan	7.000	100

De tellingen

Dit verslag vormt de samenvatting van de volgende vijf tellingen:

novembertelling 1972
 januaritelling 1973
 novembertelling 1973
 januaritelling 1974
 novembertelling 1974

Het aantal telgebieden varieerde van ca. 304 in november 1973 tot ca. 430 in januari 1973. Hierdoor zijn de resultaten der tellingen niet zonder meer onderling vergelijkbaar. Een ander probleem wordt gevormd door het feit, dat de omgrenzing der verschillende telgebieden nogal eens wijziging ondergaat. Ook dit maakt een vergelijking erg moeilijk. Allerlei omstandigheden werken trouwens van tijd tot tijd grote aantalsverschillen in de hand. Zo is het welslagen der tellingen in sterke mate afhankelijk van de weersgesteldheid. In het winterhalfjaar worden wij maar al te vaak gekonfronteerd met hardnekkige

mist of regen tijdens de telperiode. Bij dergelijke tellingen ontstaat dan soms een vertekend beeld van verspreiding en aantallen der watervogels, doordat kleine en overzichtelijke gebieden wel, maar uitgestrekte gebieden niet geteld kunnen worden. Dat er soms in korte tijd grote verplaatsingen van vogels plaatsvinden, blijkt ook wanneer een zelfde terrein op verschillende data wordt geteld. Het is daarom van groot belang om de spreiding van waarnemingsdata zo klein mogelijk te houden om zodoende de kans op dubbeltellingen tot een minimum te beperken. Om dezelfde redenen is het verstoren van watervogels tijdens de telperiode uit den boze, bij de tellingen dient hiervoor dan ook steeds gewaakt te worden.

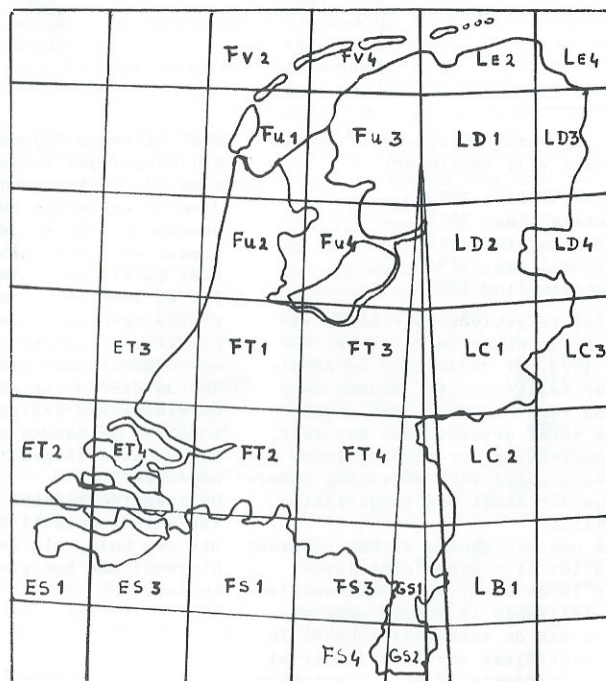

De telgebieden

In de loop der tijd zijn medewerkers hun telgebied geleidelijk aan gaan uitbreiden of hebben volkomen nieuwe gebieden bij de tellingen betrokken. Het bezwaar tegen het uitbreiden van bestaande telgebieden is, dat de gegevens over een reeks van jaren dan niet meer onderling vergelijkbaar zijn. Tegen het toevoegen van nieuwe telgebieden (mits daar dan ook regelmatig waargenomen wordt) is geen enkel bezwaar, maar het komt vaak voor dat iedere topografische en geografische omschrijving op de formulieren ontbreekt, waardoor dergelijke tellingen vaak nauwelijks bruikbaar zijn.

Omdat dit in het verleden nog niet plaatsvond, volgt hieronder een korte omschrijving van de wijze waarop de tellingen worden gekoördineerd en verwerkt. Hiertoe is Nederland (evenals alle andere deelnemende landen) ingedeeld in een aantal genummerde vakken, op basis van het internationale U.T.M.-systeem (zie figuur 1). Alle geregistreerde vaste telgebieden worden per vak van een volgnummer voorzien, bijvoorbeeld: FV 2-1; FV 2-2 etc. Deze gekodeerde telgebiedsaanduiding wordt door het I.W.R.B. gebruikt bij de computerverwerking van de gegevens.

Figuur 1: Indeling van Nederland volgens U.T.M.-systeem.

Smienten, Binnenbraak (bij Monnickendam)

Continuering der tellingen in eenmaal vastgestelde gebieden is daarom van zeer groot belang in verband met de vergelijkbaarheid der gegevens en het achterhalen van "trends" over een reeks van jaren. Hoewel incidentele tellingen zeker van belang zijn ter completering van de nationale gegevens, ligt op internationaal niveau de klemtoon op de vaste telgebieden.

Dat er nogal eens verschillen optreden in de begrenzing van de telgebieden is bij een dergelijk project moeilijk te voorkomen en ook is te verwachten dat waarnemers door allerlei omstandigheden op den duur "hun" gebied niet meer kunnen bezoeken. Anderzijds komen er ook weer steeds nieuwe waarnemers én nieuwe telgebieden bij. Zo kan er soms een groot verschil zijn in het aantal getelde gebieden per telling, zoals hieronder is weergegeven voor de midwintertellingen 1967-1974.

telling	aantal gebieden	telling	aantal gebieden
januari 1967	274	januari 1971	+ 391
januari 1968	353	januari 1972	+ 435
januari 1969	423	januari 1973	- 433
januari 1970	439	januari 1974	352

In de toekomst zal er dan ook naar gestreefd worden om het net van vaste telgebieden weer zoveel mogelijk te herstellen.

Novembertelling 1972

De eerste internationale herfstelling werd rond medio november 1972 gehouden. Hoewel de weersgesteldheid in het grootste deel van Nederland goed was, werden op de Wadden de tellingen erg bemoeilijkt door, plaatselijk zeer dichte, mist. Dit is dan ook zeker van invloed geweest op de relatief lage aantallen vogels die in het noorden van het land zijn geteld.

Overigens waren op vele plaatsen minder watervogels aanwezig dan verwacht zou mogen worden. Het zachte najaarsweer en het feit dat de waterstand in veel gebieden erg laag was (bijvoorbeeld langs de grote rivieren) waren hier mogelijk de belangrijkste oorzaken van.

In Nederland werden ruim 597.300 watervogels geteld, verdeeld over 26 soorten. Het talrijkst waren wilde eend (>127.500) en smient (>121.200), gevolgd door meerkoet (>81.900), tafel-eend (>57.800), kuifeend (>52.000), toppereend (>40.900) en wintertaling (>37.200).

Opmerkelijk is het gelijke aantal van slobbeend en pijlstaart, namelijk van beide soorten ruim 11.800 ex. Van de minder talrijke soorten valt het aantal van 724 krakeenden op, terwijl ook de 197 krooneenden een vermelding verdienen.

Zeldzamere soorten die tijdens deze telling werden opgemerkt, zijn witoogeend (3 ex.), ijseend (1 ex.) en casarca (3 ex.).

Bij het beschouwen van de verdeling der watervogels over ons land valt het op dat sommige soorten plaatselijk grote concentraties vormden. Zo kwamen van de wilde eend ruim 38.700 ex. (ca. 30%) voor in de eendenkooien en bleek ca. 43% van het landelijk aantal wintertalingen in het Deltagebied te verblijven.

De smienten hielden zich daarentegen vooral in het Waddengebied op; ca. 66% van het totaal vastgestelde aantal werd hier aangetroffen. Toppereenden verbleven het meest in het IJsselmeergebied (ruim 89%), de kuifeend was zowel op het IJsselmeer als in de Delta in belangrijke aantallen aanwezig, respectievelijk 35% en 26% van het landelijk totaal. Voor de tafeleend was dit in deze beide gebieden respectievelijk 31% en 51%. De bergeend komt in deze tijd van het jaar vooral op de Wadden voor, speciaal langs de Fries - Groningse kust. Het ging in november 1972 om ruim 15.000 ex., of wel ca. 80% van het landelijk totaal.

Novembertelling 1973

Deze telling werd gehouden rond het weekend van 17/18 november 1973. Het weer, waarvan het welslagen van tellingen afhankelijk is, verleende alle medewerking. Vrijwel overal was het droog en helder met een uitstekend zicht. In de week vóór de telling woedde er geruime tijd een zeer zware noordwester storm (10. Beaufort), terwijl het tijdens de telling zeer koud was.

Er bleken medio november grote aantallen watervogels op de Nederlandse pleisterplaatsen te verblijven, in totaal ruim 940.000 ex., verdeeld over 25 soorten. Uit een analyse der telresultaten blijkt, dat de meeste vogels (en ook de grootste concentraties) zich in het Waddengebied ophielden. Hier werden ruim 295.000 ex. geteld. Ook het IJsselmeergebied was rijk aan watervogels. De tellingen gaven voor dit gebied een totaal van ruim 215.000 ex.

Een ander gebied waar grote concentraties verbleven was de Delta. Hier betroof het tenminste 145.000 vogels.

Wanneer de gegevens per soort bekeken worden, valt bij de wilde eend het grote aantal vogels in eendenkooien op (41.426 ex.), ruim 21% van het landelijk totaal. Van de wintertaling waren enkele grote concentraties aanwezig: 26.650 ex. in de Lauwerspolder (Gr) en 18.695 ex. in de kwelplassen van Zuidelijk Flevoland. Deze beide concentraties maakten tezamen bijna de helft uit van alle in Nederland getelde wintertalingen. Hetzelfde geldt voor de smient, waarvan méér dan 50% van het totale aantal vogels zich op een drietal plaatsen langs de Fries - Groningse Waddenkust ophield, namelijk: 17.845 ex. tussen Noorderleeg en Holwerd; 45.500 ex. in de Lauwerspolder (Gr) en 17.845 ex. aan de Dollard.

Kuifeenden verbleven vooral in het IJsselmeergebied, veelal in groepen van enkele duizenden. De grootste concentratie van deze soort werd aangetroffen tussen Amsterdam en Monnickendam en telde ruim 14.000 ex. of 17% van het landelijk totaal.

Hoewel ook de tafeleend veelvuldig in het IJsselmeergebied verbleef (grootste concentratie: 14.000 ex. tussen Schar-dam en de Ven), werden deze vogels ook in andere delen van het land in flinke aantallen gezien. Hierbij valt de groep van 13.600 tafeleenden in de Dordtsche Biesbosch op.

De bergeend was weer vooral in het Waddengebied talrijk. Van de 44.655 vogels die hier werden geteld verbleven er 43.340 (circa 85% van het landelijk totaal) langs de Friese Waddenkust met als zwaartepunt het gebied tussen Noorderleeg en Holwerd, waar zich 15.865 bergeenden ophielden.

Van de soorten die minder talrijk voorkomen, valt met name de zomertaling op door het, voor november, relatief grote aantal. Een zeer groot deel (335 ex.) van de 457 getelde zomertalingen hield zich op in eendenkooien.

Bij de krakeend is de concentratie van 1200 ex. in de omgeving van Anjum vermeldenswaard. Dergelijke aantallen worden slechts zelden gezien. Deze soort verbleef voorts relatief veel (+ 20%) in eendenkooien. Pijlstaarten werden vooral in het Waddengebied en in de Delta aangetroffen, terwijl in laatstgenoemd gebied ook de meeste slobbeenden werden gezien. Vele soorten waren tijdens de novembertelling juist in ons land gearriveerd, in doorgaans vrij geringe aantallen. Dit geldt o.a. voor toppereend, brilduiker, middelste zaagbek, grote zaagbek, nonnetje, wilde zwaan en kleine zwaan. Bovendien geldt voor toppereend, brilduiker, zaagbekken en zeeëenden dat men bij tellingen vanaf het land nimmer een volledig beeld van de aanwezige aantallen kan verkrijgen.

Bij de tellingen werden weer minder algemene soorten waargenomen. Zo telde men in totaal 23 krooneenden, waarvan er 16 verbleven in het broedgebied "de Botshol" bij Abcoude.

Op twee plaatsen werden witoogeenden gezien.

De ijseend werd relatief veel opgemerkt. In totaal zijn van deze soort 25 ex. geteld.

Novembertelling 1974

Deze herfsttelling werd uitgevoerd rond het weekend van 16/17 november 1974. Hoewel het op de meeste plaatsen goed tot redelijk telweer was met weinig wind en helder zicht, kwamen vooral in het westen en zuidwesten des lands mistbanken en regenbuien voor die het waarnemen soms ernstig bemoeilijkten.

Tengevolge van de overvloedige regenval in het najaar van 1974 waren de vogels sterk verspreid over tal van grotere en kleinere wateren, hetgeen eveneens een belemmering voor het welslagen der telling vormde.

In het Waddengebied was de waterstand in het telweekend ongunstig, bovendien

werden een zeer groot deel van de Waddenzee, de Fries - Groningse kust en enkele eilanden niet geteld. Dat er desondanks in Nederland een totaal van 843.648 watervogels werd vastgesteld duidt erop dat deze vogels in de herfst van 1974 in groten getale hier te lande verblijf hielden.

Zoals gebruikelijk was ook nu weer de wilde eend het talrijkst (>197.000 ex.), gevolgd door de wintertaling (>136.000 ex.). Smient (>124.700 ex.) en meerkoet (>105.900 ex.) waren eveneens goed vertegenwoordigd. Kuifeend en tafeleend ontlieden elkaar weinig in aantal, respectievelijk >93.200 ex. en >89.200 ex. Alle andere soorten waren veel minder talrijk, al verdient het aantal van 21.955 pijlstaarten zeker een vermelding, evenals de 15.248 slobendeenden.

De eendenkooien waren, zoals vaak het geval blijkt te zijn, weer hét bolwerk van het landelijk totaal ophiield. Ook de Delta was voor deze soort belangrijk. Hier werd ca. 23% van de wilde eenden aangetroffen. Wintertalingen, die bij deze telling opvallend talrijk waren, werden het meest op de Wadden gezien, namelijk ruim 59%. Dit hoge percentage is vooral te danken aan een concentratie van meer dan 65.000 wintertalingen in het Lauwersmeer. In de Delta, waar zich ook veel wintertalingen ophiielden, verdient de concentratie van 15.000 ex. in het Verdrongen Land van Saaftege vermelding. Smienten waren in percentages van 25 en 30 van het landelijk totaal aanwezig op de Wadden en in de Delta.

Het grote aantal pijlstaarten werd veroorzaakt door een concentratie van 11.000 ex. in het Verdrongen Land van Saaftege, terwijl slobendeenden het meest in de eendenkooien (29%), de provincie Zuid-Holland (23%) en het IJsselmeergebied (21%) verbleven. De kuifeend kwam weer grotendeels (63%) in het IJsselmeergebied voor, maar ook in de eendenkooien (17%) was deze eend talrijk.

Tafeleenden waren vooral aanwezig in het IJsselmeergebied (+ 41%), de Delta (33%) en langs de grote rivieren (20%). Van de bergeend kwam weer ruim 84% in het Wadden-gebied voor.

Kleine zwanen waren bij deze telling talrijker dan bij de voorgaande november-tellingen. Deze vogels hielden zich vooral langs de grote rivieren (790 ex.) en in het IJsselmeergebied (411 ex.) op.

Van de minder talrijke soorten valt het relatief grote aantal krakeenden op (2204 ex.). Opvallend veel van deze vogels zijn gezien in de eendenkooien (831 ex.). Hetzelfde geldt voor de krooneend waarvan 26 ex. in eendenkooien en 11 ex. "elders" werden aangetroffen. Witoogeend (8 ex.) en ijseend (2 ex.) werden door enkele waarnemers gezien.

Toppereenden, zeeëenden en zaagbekken werden tijdens de novembertelling relatief weinig gezien. Ten dele wordt dit veroorzaakt door het ontbreken van tellingen per boot van het "open water" in het IJsselmeer- en Waddengebied, maar ook het feit dat deze soorten meestal pas in november in ons land beginnen te verschijnen, zal ongetwijfeld een rol spelen.

	TOTALEN GEHEEL NEDERLAND -novembertellingen-		
	1972	1973	1974
	346 gebieden	306 gebieden	+ 328 gebieden
Wilde eend	127.544	196.686	197.011
Wintertaling	37.206	88.607	136.078
Zomertaling	315	457	336
Krakeend	724	2.456	2.204
Smient	121.260	243.041	124.782
Pijlstaart	11.802	19.638	21.955
Slobeend	11.802	9.071	15.248
Krooneend	197	23	37
Toppereend	40.952	9.179	3.510
Kuifeend	52.013	81.902	93.250
Tafeleend	57.848	72.115	89.275
Witoogeend	3	3	8
Brilduiker	2.533	5.258	5.081
Ijseend	1	25	2
Grote zeeëend	3	31	12
Zwarte zeeëend	96	90	41
Eidereend	1.330	4.276	4.444
Middelste zaagbek	1.642	1.952	1.467
Grote zaagbek	1.206	1.209	290
Nonnetje	45	167	36
Bergeend	18.862	50.912	22.807
Casarca	3	-	-
Knobbelzwaan	1.461	1.890	3.812
Wilde zwaan	114	228	312
Kleine zwaan	652	1.244	2.132
Meerkoet	81.941	117.468	105.943
Eend (niet gedet.)	25.750	32.314	13.576
TOTAAL	597.305	940.142	843.649

-resultaten van novembertellingen-

	Groningen			Friesland			Drenthe		
	1972	1973	1974	1972	1973	1974	1972	1973	1974
aantal gebieden	5	4	7	19	25	13	2	3	4
Soort									
Wilde eend	3995	966	5479	3640	8750	522	1195	1152	595
Wintertaling	10	21	145	622	1736	152	80	274	210
Zomertaling	-	-	-	8	14	-	-	3	1
Krakeend	-	-	7	10	1207	7	-	-	-
Smient	3	28	3	2739	24815	7883	11	42	-
Pijlstaart	1	-	-	2	788	5	8	4	4
Slobeend	2	1	10	711	382	520	24	8	11
Krooneend	-	-	-	15	-	-	-	-	-
Toppereend	-	1	-	-	19	-	-	-	-
Kuifeend	260	440	597	261	8135	282	-	-	-
Tafeleend	340	56	775	1934	4781	667	2	65	9
Witoogeend	1	-	-	-	-	6	-	-	-
Brilduiker	-	31	14	30	33	-	-	-	2
Zwarte zeeëend	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Eidereend	-	-	-	-	9	-	-	-	-
Middelste zaagbek	1	-	-	-	10	-	-	-	-
Grote zaagbek	-	15	5	57	215	15	-	-	-
Nonnetje	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Bergeend	-	-	-	-	454	-	-	-	-
Knobbelzwaan	2	6	3	38	160	8	-	3	2
Wilde zwaan	-	-	-	30	45	-	-	-	-
Kleine zwaan	-	4	-	-	14	3	-	-	-
Meerkoet	877	1248	1702	6113	10955	2367	4	330	10
Eend (niet gedet.)	300	-	-	61	1452	810	-	-	-
TOTAAL	5792	2817	8740	16271	63975	13248	1324	1881	844

	Overijssel			Gelderland		
	1972	1973	1974	1972	1973	1974
aantal gebieden	10	9	13	2	3	4
Soort						
Wilde eend	1026	2597	2804	498	534	656
Wintertaling	17	384	398	2	2	160
Zomertaling	-	11	12	-	-	-
Krakeend	10	2	80	-	-	-
Smient	18	-	23	-	1	1
Pijlstaart	65	16	-	-	-	-
Slobeend	3	29	20	2	-	-
Krooneend	-	2	-	-	-	-
Toppereend	-	6	15	-	-	-
Kuifeend	93	1209	753	100	418	136
Tafeleend	345	294	447	40	68	187
Brilduiker	-	10	14	1	-	-
Grote zaagbek	-	4	6	-	-	-
Nonnetje	1	-	10	5	-	-
Bergeend	-	-	2	-	-	-
Knobbelzwaan	163	104	209	20	24	52
Wilde zwaan	-	-	90	-	-	-
Kleine zwaan	36	-	-	-	611	312
Meerkoet	627	2217	1846	1227	671	179
Eend (niet gedet.)	650	121	-	-	-	-
TOTAAL	3045	7006	6729	1895	2329	1683

-resultaten van novembertellingen-

	Noord-Holland			Zuid-Holland			Utrecht		
	1972	1973	1974	1972	1973	1974	1972	1973	1974
aantal gebieden	47	34	40	17	11	16	10	8	7
Soort									
Wilde eend	7574	8884	9955	8492	6661	11158	1017	1665	1007
Wintertaling	1298	3993	1396	2122	114	3515	35	89	111
Zomertaling	-	-	-	3	-	2	-	-	-
Krakeend	45	47	76	9	32	432	17	28	13
Smient	3324	18000	15594	675	386	8420	46	50	45
Pijlstaart	1	141	2	2	-	12	15	13	23
Slobeend	673	863	598	1551	129	3431	8	14	8
Krooneend	-	1	2	1	-	-	132	16	4
Toppereend	-	12	6	61	-	-	-	-	-
Kuifeend	13314	6221	5597	2224	798	1385	945	1449	1871
Tafeleend	2836	874	406	740	342	856	208	208	220
Witoogeend	2	-	2	-	-	1	-	2	-
Brilduiker	135	261	224	6	11	8	67	19	15
Grote zeeëend	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Zwarte zeeëend	-	1	-	-	-	-	-	2	-
Eidereend	-	19	-	-	-	-	-	-	-
Middelste zaagbek	6	19	3	4	-	-	-	-	-
Grote zaagbek	12	123	31	22	-	-	-	2	-
Bergeend	32	499	56	11	7	3	-	28	-
Casarca	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Knobbelzwaan	328	325	399	121	108	681	67	61	54
Wilde zwaan	-	33	11	4	2	1	-	-	-
Kleine zwaan	-	47	15	-	-	107	-	10	-
Meerkoet	14578	27165	15511	7345	3934	11779	4975	6211	4710
Eend (niet gedet.)	592	357	520	-	48	-	-	800	-
TOTAAL	44753	67885	50404	23393	12572	41791	7532	10667	8081

	Noord-Brabant			Limburg		
	1972	1973	1974	1972	1973	1974
aantal gebieden	9	7	13	3	2	2
Soort						
Wilde eend	1951	3186	1116	1100	3375	1295
Wintertaling	300	706	472	200	425	750
Krakeend	1	2	2	-	-	-
Smient	-	20	3	-	-	5
Pijlstaart	14	-	8	-	-	-
Slobeend	36	61	52	25	12	102
Kuifeend	766	229	208	4	-	15
Tafeleend	426	1185	709	10	53	75
Witoogeend	-	1	-	-	-	-
Brilduiker	24	3	9	-	-	-
Zwarte zeeëend	-	-	1	2	-	-
Grote zaagbek	-	1	-	-	-	-
Nonnetje	-	3	2	-	-	-
Bergeend	-	3	2	-	-	-
Knobbelzwaan	2	1	5	-	-	-
Kleine zwaan	-	-	11	-	-	-
Meerkoet	425	1066	1446	-	75	5
Eend (niet gedet.)	77	-	-	-	-	-
TOTAAL	4022	6467	4046	1341	3940	2247

-resultaten van novembertellingen-

	Waddengebied			IJsselmeergebied		
	1972 33	1973 26	1974 28	1972 30	1973 30	1974 42
aantal gebieden						
Soort						
Wilde eend	14908	27692	20793	9417	40771	29707
Wintertaling	7840	41589	80754	4006	23703	13978
Zomertaling	14	-	-	-	24	290
Krakeend	17	-	273	79	478	385
Smient	80324	153101	38946	7309	14765	6728
Pijlstaart	7298	8999	3263	169	997	796
Slobeend	461	661	925	3238	1710	3135
Krooneend	-	3	-	-	-	5
Toppereend	74	50	86	36620	8785	3354
Kuifeend	913	293	911	18034	51760	58829
Tafeleend	1743	2724	646	18028	30352	36264
Witoogeend	-	-	-	-	-	4
Brilduiker	191	784	1679	1398	2674	1354
IJseend	-	6	2	1	2	-
Grote zeeëend	2	-	-	-	5	-
Zwarte zeeëend	5	6	4	-	3	2
Eidereend	1318	4199	4431	-	10	12
Middelste zaagbek	171	254	29	317	340	342
Grote zaagbek	132	68	37	946	699	189
Nonnetje	2	-	4	12	158	5
Bergeend	15130	44655	19200	1047	1491	1064
Casarca	-	-	-	1	-	-
Knobbelswaan	37	12	72	291	321	1041
Wilde zwaan	13	31	7	14	84	142
Kleine zwaan	91	97	236	231	36	1
Meerkoet	3487	2402	2514	17725	16851	32
Eend (niet gedet.)	8485	7642	7258	10580	18388	145
TOTAAL	142.656	295.268	182.070	129.463	214.407	5.374

-resultaten van novembertellingen-

	Grote rivieren			Deltagebied		
	1972 zie tekst	1973 zie tekst	1974 zie tekst	1972 81	1973 61	1974 51
aantal gebieden						
Soort						
Wilde eend	4754	16509	12265	29267	32598	45790
Wintertaling	1793	2422	4500	16084	10564	24526
Zomertaling	1	-	-	50	70	9
Krakeend	4	1	13	256	237	85
Smient	224	1450	1196	23560	24851	38468
Pijlstaart	149	183	612	3752	8265	16884
Slobeend	604	248	591	1573	3208	1390
Krooneend	-	-	-	47	1	-
Toppereend	-	-	1	4189	132	46
Kuifeend	424	2948	2718	13410	7819	3690
Tafeleend	1345	10052	17963	29474	20947	29732
Witoogeend	-	-	1	-	-	-
Brilduiker	4	5	2	664	1427	1547
IJseend	-	-	-	-	17	-
Grote zeeëend	-	1	-	-	25	12
Zwarte zeeëend	-	-	-	89	77	33
Eidereend	-	4	1	12	35	-
Middelste zaagbek	-	1	7	1143	1328	1086
Grote zaagbek	1	26	3	18	56	4
Nonnetje	-	1	-	20	-	-
Bergeend	6	41	4	2602	3231	2321
Casarca	-	-	-	-	-	-
Knobbelswaan	93	190	462	270	512	770
Wilde zwaan	5	19	47	23	14	14
Kleine zwaan	55	29	790	239	400	247
Meerkoet	8975	15385	18522	14166	25930	16556
Eend (niet gedet.)	-	-	140	5085	3506	4551
TOTAAL	18.437	49.515	59.838	145.993	145.250	187.761

-resultaten van novembertellingen-

	Eendenkooien		
	1972	1973	1974
aantal gebieden	46	51	55
Soort			
Wilde eend	38710	41426	53869
Wintertaling	2797	2585	5011
Zomertaling	239	335	22
Krakeend	276	422	831
Smient	3027	5532	7467
Pijlstaart	326	232	346
Slobeend	2891	1745	4455
Krooneend	2	-	26
Toppereend	8	175	2
Kuifeend	1265	502	16258
Tafeleend	375	114	319
Brilduiker	13	-	207
Grote zaagbek	18	5	-
Nonnetje	5	5	14
Bergeend	34	503	155
Knobbelzwaan	29	63	54
Wilde zwaan	25	-	-
Meerkoet	1418	3028	1604
Eend (niet gedet.)	-	-	152
TOTAAL	51.458	56.672	90.792

Wintertalingen en slobeenden, Oostvaardersdijk

Januaritelling 1973

In januari 1973 werd weer een mid-wintertelling uitgevoerd. Tengevolge van een korte vorstperiode eind december - begin januari waren vele kleinere wateren nog geheel of gedeeltelijk met ijs bedekt. Gedurende de telperiode waren de weersomstandigheden nogal wisselvallig. Op de meeste plaatsen was het zicht echter redelijk tot goed, maar in het Wadden-, IJsselmeer- en Delta-gebied traden plaatselijk mistbanken op, die het waarnemen erg bemoeilijkten.

De koude in de voorafgaande periode heeft er ongetwijfeld toe bijgedragen dat er zich in Nederland tijdens de telling zeer veel watervogels ophielden. In totaal werden meer dan een miljoen exemplaren geteld, verdeeld over 25 soorten. Grote concentraties bevonden zich op de Wadden en in het IJsselmeergebied. Ook in de Delta verbleven grote aantallen watervogels. De wilde eend was in Nederland de talrijkste soort (>192.700), gevolgd door de meerkoet (>185.800). Een zeer groot aantal eidereenden bleek zich in de Waddenzee op te houden, namelijk ruim 168.000 ex. Nog nimmer werd een dergelijk groot aantal eidereenden tijdens de mid-wintertellingen in Nederland vastgesteld. Ook kuif- en tafeleend waren in groten getale in ons land aanwezig getuige het feit dat van deze soorten respectievelijk >113.500 ex. en >101.900 ex. werden geteld.

Dat bepaalde gebieden van vitaal belang zijn voor grote percentages van watervogelpopulaties bleek ook weer bij deze midwintertelling. Zo bevond zich ca. 70% van alle wintertalingen in het Deltagebied, terwijl de smient vooral in de Delta (35%) en in de provincie Noord-Holland (31%) aanwezig was. Van de kuifeend hielden zich ruim 89.600 ex. (ca. 79%) op in het IJsselmeergebied, maar de toppereend werd nu het meest in de Waddenzee aangetroffen (ruim 88%). Voor tafeleenden waren zowel het IJsselmeer (+ 49%) als het Deltagebied (+ 43%) van grote betekenis. Bergeenden kwamen in grote aantallen op de Wadden en langs de kust van Friesland en Groningen voor (ruim 80%). In het Deltagebied was deze soort veel minder talrijk (+ 18%). Bij de grote zaagbek bleek het IJsselmeergebied het meest in trek te zijn, getuige het feit dat hier ruim 83% van het landelijk totaal aantal werd geteld. Nadat in januari 1972 al een rekord-aantal van 6.700 nonnetjes in ons land was vastgesteld (bijna 85% van de geschatte Noordwesteuropese populatie), werden tijdens deze midwintertelling ruim 8.700 van deze vogels geteld, waarvan 8.527 ex. in het IJsselmeergebied. Er overwinterden in 1973 derhalve méér nonnetjes in Nederland dan er blijkens berekeningen van het I.W.R.B. in Noordwest-Europa zouden voorkomen (8.000 ex.). De zeer grote betekenis van ons land,

Kuifeenden, Pampushaven

en in het bijzonder het IJsselmeer-gebied, voor deze soort is hiermede wel onomstotelijk aangetoond.

Ondanks de vorstperiode bleken er in Nederland in januari 1973 nog altijd soorten te verblijven, die in deze tijd van het jaar in warmer oorden thuishoren. Hierbij valt het aantal van 45 zomertalingen wel zeer sterk op. Deze vogels werden het meest gezien in het Deltagebied (33 ex.) en in eendenkooien (9 ex.). Op enkele plaatsen werden krooneenden en wit-

oogeenden gezien. Het ging hierbij echter steeds om enkele vogels. Doordat bij deze telling de gehele Waddenzee en het noordelijke IJsselmeer met behulp van een vliegtuig werden geteld, zijn de gegevens niet zonder meer vergelijkbaar met die van andere tellingen. Van een groot aantal soorten die concentratiegewijze op het open water voorkomen, kan alleen vanuit de lucht een juist beeld van de aantallen verkregen worden.

Januaritelling 1974

De midwintertelling 1974 werd gehouden rond het weekend van 12/13 januari. Hoewel de weersgesteldheid gunstig was voor het uitvoeren van tellingen, waren er, tengevolge van de hoge temperaturen in de voorafgaande periode, minder vogels aanwezig dan verwacht zou mogen worden.

De telling werd enigszins bemoeilijkt door het feit, dat juist op zaterdag 12 januari 1974 de benzinedistributie door middel van bonnen werd ingevoerd. Hoewel aan een aantal tellers extra benzinebonnen verstrekt konden worden, zijn het en der toch moeilijkheden opgetreden.

Daarentegen viel deze midwintertelling weer samen met een internationale wadvogeltelling waardoor er uit de getijdegebieden bijzonder veel telgegevens beschikbaar zijn.

De wadvogeltellingen werden georganiseerd en gekoördineerd door G.C. Boere, die de waterwildgegevens welwillend ter beschikking stelde.

Het totale aantal watervogels in geheel Nederland was medio januari 1974 iets lager dan tijdens de november-telling 1973: 924.321 ex. (25 soorten). Dit werd vooral veroorzaakt door een sterke vermindering van het aantal smienten en wintertalingen, waarvan er tezamen 143.857 minder waren dan in november.

De grootste aantallen watervogels werden aangetroffen in het IJsselmeer-gebied (ruim 228.000 ex.). Het Waddengebied (ruim 141.000 ex.) en de Delta

(ruim 177.000 ex.) ontliepen elkaar slechts weinig. Zeer veel vogels verbleven ook in de eendenkooien. Hier werden ruim 81.000 ex. geteld, meest wilde eenden (bijna 51.000 ex.) en smienten (11.600 ex.).

De wilde eend was in Nederland de talrijkste soort (231.555 ex.) gevolgd door meerkoet (186.304 ex.) en smient (168.383 ex.). Ook kuifeenden waren in flink aantal aanwezig (110.498 ex.). Het waterwild hield zich, méér dan in november, sterk verspreid in kleinere groepsverbanden op. Concentraties van meer dan 10.000 vogels bijeen werden alleen uit het IJsselmeergebied gemeld. De grootste groep telde men tussen Lelystad en Kamperhoek. Hier waren ca. 34.000 duikeenden aanwezig, waarvan meer dan 30.700 kuifeenden.

Zoals wel te verwachten was, waren de aantallen van enkele soorten flink gestegen ten opzichte van november 1973. Naast soorten als wilde eend en kuifeend was dit met name ook voor grote zaagbek en nonnetje het geval. Daarentegen namen brilduiker en topereend aanzienlijk minder sterk in aantal toe. Van de middelste zaagbek werden zelfs minder exemplaren waargenomen dan in november. Vermoedelijk vooral ten gevolge van het uithlijven van strenge koude (alleen eind november / begin december 1973 was er een korte periode met lichte vorst) waren er ook medio januari nog soorten aan-

wezig, die men niet direkt tijdens een midwintertelling zou verwachten. Zo werden in totaal nog 16 zomertalingen gezien, waarvan 9 ex. bijeen in de Tjongervallei (Friesland). Krooneenden werden eveneens op verschillende plaatsen opgemerkt, in totaal betrof het 9 ex. De slobeend werd in ongewoon groot aantal aangetroffen, namelijk 3.683 ex. De aantallen zee-eenden (ijseend, grote- en zwarte zee-

eend, eidereend) dienen met de nodige reserve bekeken te worden. Doordat er niet gericht naar deze soorten wordt gezocht (per boot of vliegtuig), geven deze aantallen een onvolledig beeld van de mate waarin deze vogels voorkomen. Ditzelfde geldt overigens ook voor andere vogel van het open water, zoals toppereen, brilduiker en zaagbekken.

Meerkoeten, Afsluitdijk

	TOTALEN GEHEEL NEDERLAND	
	-januari (=midwinter) tellingen-	
	1973	1974
	+ 433 gebieden	+ 352 gebieden
Wilde eend	192.740	231.555
Wintertaling	16.130	19.408
Zomertaling	45	16
Krakeend	178	434
Smient	90.586	168.383
Pijlstaart	16.008	11.721
Slobeend	2.683	3.683
Krooneend	8	9
Toppereend	37.395	9.268
Kuifeend	113.526	110.498
Tafeleend	101.934	82.953
Witoogeend	4	1
Brilduiker	20.864	7.122
IJseend	7	9
Grote zeeëend	23	8
Zwarte zeeëend	719	122
Eidereend	168.110	4.804
Middelste zaagbek	1.353	1.026
Grote zaagbek	22.862	12.460
Nonnetje	8.726	6.518
Bergeend	42.281	42.850
Knobbelzwaan	4.564	3.258
Wilde zwaan	265	892
Kleine zwaan	2.595	1.643
Meerkoet	185.828	186.304
Eend (niet gedet.)	7.484	19.376
TOTAAL	1.036.918	924.321

-resultaten van de januari (=midwinter) tellingen-

	Groningen		Friesland		Drenthe	
	1973	1974	1973	1974	1973	1974
aantal gebieden	11	7	34	22	2	3
Soort						
Wilde eend	7387	7368	5790	6145	1220	1901
Wintertaling	15	22	37	211	-	66
Zomertaling	-	-	-	9	-	-
Krakeend	2	2	-	-	-	-
Smient	4	61	4702	13721	-	-
Pijlstaart	-	-	17	34	-	6
Slobeend	-	-	2	2	-	12
Toppereend	-	10	-	18	-	-
Kuifeend	41	493	1662	4606	-	-
Tafeleend	8	231	1217	2409	-	14
Brilduiker	5	38	27	47	-	-
Grote zeeëend	-	-	4	-	-	-
Middelste zaagbek	-	-	-	44	-	-
Grote zaagbek	90	161	171	302	-	3
Nonnetje	2	27	3	56	-	2
Bergeend	-	-	-	3	-	-
Knobbelzwaan	-	11	93	198	-	-
Wilde zwaan	-	-	26	41	-	-
Kleine zwaan	-	4	4	21	-	-
Meerkoet	1831	827	9550	6814	-	80
Eend (niet gedet.)	-	-	8	-	-	-
TOTAAL	9365	9255	23.313	34.681	1220	2088

	Overijssel		Gelderland	
	1973	1974	1973	1974
aantal gebieden	16	9	7	3
Soort				
Wilde eend	4432	4001	1274	520
Wintertaling	237	89	15	-
Krakeend	-	2	-	-
Smient	-	-	151	1
Pijlstaart	-	8	-	-
Kuifeend	69	704	113	-
Tafeleend	76	96	17	-
Brilduiker	-	18	-	-
Middelste zaagbek	-	2	-	-
Grote zaagbek	2	53	-	-
Nonnetje	3	6	-	-
Knobbelzwaan	491	321	29	51
Wilde zwaan	1	-	-	-
Kleine zwaan	316	34	514	156
Meerkoet	425	7875	1072	24
Eend (niet gedet.)	-	89	-	-
TOTAAL	6052	13.298	3185	752

-resultaten van de januari (=midwinter) tellingen-

	Noord-Holland		Zuid-Holland		Utrecht	
	1973	1974	1973	1974	1973	1974
aantal gebieden	50	40	23	24	12	12
Soort						
Wilde eend	12786	7482	7913	12203	870	1271
Wintertaling	151	314	71	211	66	4
Zomertaling	3	-	-	2	-	-
Krakeend	37	9	3	26	-	-
Smient	28115	27335	2171	6405	43	50
Pijlstaart	62	19	21	21	-	-
Slobeend	38	63	69	432	6	-
Krooneend	-	1	-	-	2	2
Toppereend	3	-	-	2	-	-
Kuifeend	4624	7626	1803	3708	538	1228
Tafeleend	1144	435	278	571	297	115
Witooeend	1	-	-	-	-	-
Brilduiker	199	158	19	51	15	22
IJseend	2	-	-	3	-	-
Zwarte zeeëend	-	2	-	-	3	-
Eidereend	-	15	-	-	-	-
Middelste zaagbek	-	4	1	2	-	1
Grote zaagbek	112	327	78	140	2	27
Nonnetje	26	74	4	44	3	6
Bergeend	163	69	12	47	-	1
Knobbelzwaan	629	361	168	488	51	125
Wilde zwaan	7	24	10	3	-	-
Kleine zwaan	13	-	11	62	-	-
Meerkoet	36083	26945	7405	24925	4693	6289
Eend (niet gedet.)	34	41	-	2	-	-
TOTAAL	84.232	71.304	20.037	49.348	6589	9.141

	Noord-Brabant		Limburg	
	1973	1974	1973	1974
aantal gebieden	14	15	3	3
Soort				
Wilde eend	1475	3259	1661	1180
Wintertaling	186	232	58	245
Smient	133	6	-	-
Pijlstaart	6	2	-	-
Slobeend	8	12	-	-
Kuifeend	428	290	-	-
Tafeleend	453	751	-	-
Witooeend	-	1	-	-
Brilduiker	-	2	-	-
Grote zaagbek	7	-	-	-
Nonnetje	3	15	-	-
Bergeend	1	1	-	-
Knobbelzwaan	-	45	-	-
Wilde zwaan	5	-	-	-
Meerkoet	1599	1661	1	145
TOTAAL	4.304	6.277	1.720	1.570

-resultaten van de januari(=midwinter)tellingen-

	Waddengebied		IJsselmeergebied	
	1973 zie tekst	1974 zie tekst	1973 36	1974 29
aantal gebieden				
Soort				
Wilde eend	21449	16267	35126	56139
Wintertaling	333	3383	827	990
Zomertaling	-	-	-	5
Krakeend	9	-	28	103
Smient	16910	64544	2176	12838
Pijlstaart	2340	1895	51	120
Slobeend	140	357	72	355
Krooneend	-	3	-	-
Toppereend	32805	3163	4542	6049
Kuifeend	270	325	89686	69423
Tafeleend	105	3	49533	33124
Witoogeend	-	-	-	-
Brilduiker	405	126	16797	3749
IJseend	1	3	4	-
Grote zeeëend	-	-	4	-
Zwarte zeeëend	687	20	17	1
Eidereend	168037	4623	25	67
Middelste zaagbek	187	134	91	295
Grote zaagbek	3020	1719	19183	9281
Nonnetje	56	6	8527	5083
Bergeend	33820	32499	198	1018
Knobbelswaan	27	24	567	841
Wilde zwaan	-	-	154	421
Kleine zwaan	52	-	936	724
Meerkoet	5362	2704	38319	23990
Eend (niet gedet.)	5095	9562	1000	3527
TOTAAL	291.110	141.360	267.863	228.143

-resultaten van de januari(=midwinter)tellingen-

	Grote rivieren		Deltagebied	
	1973 zie tekst	1974 zie tekst	1973 100	1974 65
aantal gebieden				
Soort				
Wilde eend	15287	19012	40754	43845
Wintertaling	1382	1624	11543	9011
Zomertaling	-	-	33	-
Krakeend	-	-	7	40
Smient	1325	1511	30920	30305
Pijlstaart	585	779	12697	8425
Slobeend	21	5	1664	1673
Krooneend	-	3	6	-
Toppereend	3	-	39	14
Kuifeend	3517	6909	10273	14249
Tafeleend	4628	17775	43959	19051
Witoogeend	3	-	-	-
Brilduiker	12	24	3385	2879
IJseend	-	1	-	2
Grote zeeëend	4	-	11	8
Zwarte zeeëend	-	-	12	99
Eidereend	1	3	32	96
Middelste zaagbek	2	3	1072	541
Grote zaagbek	15	259	182	170
Nonnetje	41	1093	53	89
Bergeend	15	49	7770	9154
Knobbelswaan	179	391	227	352
Wilde zwaan	22	256	15	104
Kleine zwaan	244	390	505	243
Meerkoet	48317	48334	28758	30833
Eend (niet gedet.)	-	-	1339	6080
TOTAAL	75.603	98.421	195.256	177.263

-resultaten van de januari(=midwinter)tellingen-

	Eendenkooien	
	1973	1974
aantal gebieden	57	52
<u>Soort</u>		
Wilde eend	35336	50962
Wintertaling	1209	3006
Zomertaling	9	-
Krakeend	92	252
Smient	3936	11602
Pijlstaart	229	412
Slobeend	663	772
Toppereend	3	12
Kuifeend	502	937
Tafeleend	219	8378
Brilduiker	-	8
Eidereend	15	-
Grote zaagbek	-	18
Nonnetje	5	17
Bergeend	302	9
Knobbelzwaan	7	50
Wilde zwaan	25	43
Kleine zwaan	-	9
Meerkoet	2413	4858
Eend (niet gedet.)	8	75
TOTAAL	44.973	81.420

Tafeleenden, Oostvaardersdijk

Pijlstaart, Flevopolder

Ganzengegevens

Door de medewerkers aan de watervogeltellingen werden weer vele gegevens verzameld over de aantallen ganzen gedurende de telperioden. Deze gegevens werden doorgezonden naar de ganzenwerkgroep, die zorg draagt voor uitwerking en publikatie van de landelijke ganzentellingen.

Slotopmerkingen

Hoewel de organisatie en koördinatie der landelijke watervogeltellingen in de periode 1972-1977 veel te wensen overliet, zijn talloze medewerkers toch trouw doorgegaan met het verzamelen van gegevens. Aan hén is het te danken dat er thans alsnog een verslag over de periode 1972-74 kan verschijnen.

Uit deze gegevens blijkt op overtuigende wijze dat bepaalde delen van Nederland van uitermate grote betekenis zijn voor grote percentages van watervogelpopulaties. Het verzamelde materiaal zal dan ook ongetwijfeld goede diensten kunnen bewijzen bij het veiligstellen van watervogelgebieden.

In december 1976 is door middel van een rondschriven aan de medewerkers medegedeeld dat de koördinatie der tellingen in de toekomst per provincie zal verlopen. Hiermee werden in het seizoen 1976-77 reeds goede resultaten geboekt.

Ook zijn er gebieden die door een telgroep (vogelwerkgroep) worden bewerkt zoals het gehele IJsselmeergebied, de grote rivieren en de provincie Groningen.

Wij hopen op deze wijze in de toekomst hiaten in het netwerk van telgebieden tot een minimum te kunnen beperken.

Adres: Rijksinstituut voor Natuurbeheer
Kasteel Broekhuizen
Leersum

druk: Jaap Kaal
foto's: Albert Beintema, pag.132, 134,142
J.N. Mulder, pag. 143
Piet Zomerdijs, pag. 117/144, 119, 123,136
typewerk: Riet Ooijevaar